

Beheerplan overige gebieden

Hooge Graven Golfclub Ommen

Henk Brink
Wim Waanders

Duurzaamheidscommissie
Hooge Graven Golfclub Ommen

Adviezen: Henk Ruiter
20 oktober 2019

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
GESCHIEDENIS	5
UITGANGSPUNTEN en DOELEN	6
ROUGH	7
BOSRANDEN	9
VIJVERRANDEN	11
HEIDEGEBIEDEN	13
OPEN GEBIEDEN ('VISTA'S')	15
ZANDGEBIEDEN	17
ONDERGROEI IN BOS	19
BIJLAGE 1	
INVENTARISATIELIJST PLANTEN	20

INLEIDING

De golfbaan van Hooge Graven Golfclub Ommen is in 1993 geopend. Eerst als 9-holes baan en in 2002 uitgebreid tot 18 holes. Het beheer van de baan is er op gericht om de baan te versterken. Daarbij gaat het om de speelbaarheid voor de leden en gasten van de golfbaan, maar ook om de baan nog mooier te maken en om de duurzaamheid van de baan te vergroten. Al met al is het beheer er op gericht om de baan duurzaam in stand te houden.

Voor het beheer heeft Hooge Graven richtlijnen voor het onderhoud van de baan opgesteld. Dit is vastgelegd in het beheerplan baanonderhoud, wat is opgenomen als bijlage bij het onderhoudscontract Hooge Graven. Het gaat dan primair om het onderhoud van afslagplaatsen, fairways, hindernissen (bunkers en vijvers) en greens.

De golfbaan is grotendeels aangelegd in een voormalig productiebos en voor een klein deel op het terrein van een voormalige eendenmesterij. Voor de ontwikkeling van het bos heeft Hooge Graven een Bosbeleidsplan.

Voor de overige gebieden in het terrein is dit 'beheerplan overige gebieden' opgesteld. Het gaat daarbij om:

- Rough
- Bosranden
- Vijverranden
- Heidegebieden
- Open gebieden ('vista's')
- Zand
- Ondergroei in het bos

In bijlage 1 bij dit beheerplan is een inventarisatielijst opgenomen van planten en bomen die voorkomen op het terrein van de golfbaan Hooge Graven, uitgevoerd door Evert Ruiter van het bureau Alcedo Natuurprojecten.

Dit beheerplan is opgesteld door leden van de Duurzaamheidscommissie Hooge Graven, op basis van adviezen van Henk Ruiter. Het plan is een aanvulling op het Bosbeleidsplan 2013-2024 van Hooge Graven Golfclub Ommen. Bij de totstandkoming is dankbaar gebruik gemaakt van de brochure 'Biodiversiteit op Golfbanen' van de NGF

Het concept van dit beheerplan wordt besproken met de baancommissie. De definitieve versie wordt vastgesteld door het bestuur.

Op basis van dit beheerplan maakt de baancommissie met de hoofdgreenkeeper jaarlijks een werkplan waarin de concrete invulling wordt gegeven aan de uitgangspunten voor het beheer die in dit beheerplan zijn opgenomen.

GESCHIEDENIS

De golfbaan ligt van oudsher op arme grond. Het is een overgangszone van een zanderig rivierlandschap naar veen. De ondergrond is arme zandgrond. In het verleden stond hier heide. Door begrazing met schapen werd de grond verder verarmd, waardoor kale zandvlaktes ontstonden. In de 20e eeuw is in Nederland op dergelijke gronden, zo ook op het terrein waar nu de golfbaan ligt, grove den aangeplant om zand verstuiving tegen te gaan. Dit Westelijke deel van de baan is aangelegd als productiebos voor hout voor de mijnbouw. Na een eerste cyclus van grove den raakt de grond langzaam rijker en maken andere soorten een kans. Loofbomen kunnen zich steeds beter vestigen. Dit proces is goed zichtbaar op de baan van Hooge Graven. Het bosbeheer is er op gericht om in de loop van de tijd naast grove den meer loofbomen te laten groeien.

Een deel van het terrein (holes 3 tot en met 7) is lang in gebruik geweest als eendenmesterij. Daardoor is de grond enorm verrijkt. Beheer van dit deel van de baan vergt een andere benadering dan de overige delen. Op korte termijn biedt deze verscheidenheid aan ondergrond mogelijkheden voor diversiteit. Op langere termijn is de uitdaging om de sterk verrijkte grond te laten verarmen en zo naar een meer oorspronkelijke landschap te komen.

Het golfbaanterrein maakt onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland.

UITGANGSPUNTEN en DOELEN

De volgende uitgangspunten en doelen hanteert Hooge Graven Golfclub Ommen bij het beheer van de baan.

Speelbaarheid van de baan

Belangrijkste functie van de golfbaan is het faciliteren van het golfspel. Ingrepen in beheer moeten de speelbaarheid van de baan dienen en mogen de speelbaarheid van de baan niet hinderen.

Inpassing in de omgeving

Hooge Graven wil dat de golfbaan past in de omgeving als onderdeel Natuurnetwerk Nederland. Dit maakt het beheer eenvoudiger, maar maakt de baan ook aantrekkelijker. Bovendien is dit de enige manier voor een duurzame en bestendige natuurontwikkeling. Er mag geen sprake zijn van een afwijkende 'oase' met sterk afwijkende natuurontwikkeling.

Inheemse soorten

Hooge Graven wil de ontwikkeling van inheemse planten en diersoorten op de baan stimuleren. Dit maakt de baan aantrekkelijker en vergroot de biodiversiteit.

Vergroting soortenrijkdom

Voor een stabiele en veerkrachtige natuur is een grote soortenrijkdom gewenst. Ook vergroot een grote soortenrijkdom de aantrekkelijkheid van de baan. Het gaat dan over stimuleren van de soortenrijkdom van flora en fauna.

ROUGH

Huidige situatie

Onder rough wordt verstaan: het hogere gras op de baan aan weerszijden van de fairways. Het gras wordt in verschillende hoogtes gemaaid: de fairway wordt kort gemaaid, een strook daarnaast ('gemaaide rough') wordt iets hoger gehouden. Vervolgens is er een strook ('semi rough') iets hoger en het gras daarbuiten ('rough') nog hoger. Rough wordt overwegend maar een keer per jaar gemaaid. De fairway wordt in het hoogseizoen meerdere keren per week gemaaid. De 'gemaaide rough' en de 'semi rough' zijn onderdeel van de baan voor het golfspel en wordt beheerd als fairway, zij het met wat hoger gras.

Voor het golfspel moet de rough bij voorkeur relatief open zijn, zodat een bal die daarin terecht komt nog wel snel kan worden gevonden. De bal moet wel relatief moeilijk te spelen zijn. Daarmee wordt een speler gestraft voor het onvoldoende recht slaan en missen van de fairway.

Het huidige beheer is er op gericht om de rough te verarmen. Dat moet er toe leiden dat er wel hoog gras staat, maar met een open karakter. Een deel van de rough wordt een keer per jaar 'geklepeld', wat inhoudt dat het wordt gemaaid en direct wordt afgevoerd.

In het voormalig bosdeel van de baan bestaat de rough grotendeels uit open, relatief arm gras. Ter plaatse van de voormalige eendenmesterij is de rough nog erg dicht en 'zwaar'.

In de hele baan is de rough relatief soortenarm.

Gewenste ontwikkeling

Ter vergroting van de soortenrijkdom streven naar open, bloemrijke rough. Realiseren door verarming.

Bloemrijk maakt het terrein aantrekkelijker voor insecten en daarmee ook voor vogels.

Beheermaatregelen

Voor vergroting van de soortenrijkdom niet alle rough klepelen en direct afvoeren, want dan verdwijnen ook de zaden. Gewenste aanpak: kort maaien, 2 dagen laten liggen en dan afvoeren. Alleen 'vette rough' wel blijven klepelen en afvoeren om de bodem te verarmen.

De arme grond raakt snel erg verzuurd. Voor vergroting soortenrijkdom is bekalken gewenst met korrelkalk (Dolokalk). Zeker geen meststoffen gebruiken, ook niet in combinatie met kalk. Ten aanzien van gebruik van kalk speelt wetenschappelijk nog de discussie of dat wel past bij natuurbeheer.

Voor een bloemrijke rough is inzaaien met grote ratelaar een goede optie. De grote ratelaar is een parasiet voor het gras. Daarmee wordt het gras uitgedund, terwijl de bloem aantrekkelijk is voor insecten. Wel inkopen bij goede zaadhandelaar (Hoornbloem of Heliant). Schapenzuring komt nu al voor, is heel goed voor de vuurvlieder.

BOSRANDEN

Huidige situatie

De overgang van de baan via de rough naar het bos is in het hele oorspronkelijke bosgebied gebied en langs de oostrand van de voormalige eendenmesterij vrij abrupt. Dit is logisch vanuit het verleden, waarbij in het bos ruimte gemaakt is om de holes aan te leggen.

Gewenste ontwikkeling

Zowel voor het aanblik als voor het stimuleren van soortenrijkdom is het gewenst om de overgangen naar het bos veel geleidelijker te maken. Dit kan gebeuren door inhammen in het bos te creëren en zodoende zogenaamde zomen of mantels te maken. Door de wisseling van zon en schaduw die hierdoor ontstaat zal de biodiversiteit toenemen. Voor het oog ontstaat er diepte, reliëf, wat de baan aantrekkelijker maakt.

Beheermaatregelen

Bij het bosonderhoud over de hele baan geleidelijk de bosranden afzwakken door inhammen te maken.

Over de hele baan verdient het aanbeveling om in het bos dode bomen laten staan of te laten liggen. "Dood hout leeft". Alleen waar het niet gevaarlijk is uiteraard, overeenkomstig het Boomveiligheidsplan. Uitgangspunt is dat ongeveer 10 tot 15% stand en liggend hout aanwezig moet zijn.

Speciale aandacht verdient de rand langs hole 5 en 6 richting de Middenweg (zie groen gemarkeerd blok in de figuur). Daar wordt het veel aantrekkelijk als er diepte wordt gecreëerd door inhammen in het bos te maken. Dit vergt grootschalig rooien van bomen. Alleen direct langs de Middenweg moet een dichte bomenrij blijven staan tegen zicht op de weg. Behalve het voor het oog aantrekkelijke maken, is doel ook om de omstandigheden te verbeteren voor:

- boomleeuwerik
- boompieper
- houtsnip
- nachtzwaluw
- roodborsttapuit
- geelgors
- ransuil

De glooiende overgangen moeten ruimte bieden voor bijvoorbeeld heide-ontwikkeling. Dit

zorgt voor nectar en is daarmee weer aantrekkelijk voor vlinders en insecten.

Over de hele baan verdient het aanbeveling de bosranden af te zwakken en zoomen te creëren. Speciale aandacht verdient de bosrand langs hole 5 en 6 tot aan de Middenweg, groen gemarkeerd in deze figuur.

VIJVERRANDEN

Huidige situatie

Er zijn zeven vijvers op de golfbaan, blauw gemarkeerd in de volgende figuur.

Vijver '1' ligt in het oude bosdeel. Deze vijver is goed ontwikkeld. In de randen is een mooie diversiteit met onder andere heide aanwezig. In de rand heeft kleine zonnedaauw zich gevestigd.

Vijvers '2' tot en met '4' liggen in het voormalige eendenmesterij terrein. Door de voedselrijkheid van de grond spoelen er ook nutriënten uit naar het water. Hierdoor krijgt alg volop de gelegenheid zich te ontwikkelen in het water.

Vijver '5' is een kleine vijver en ligt naast de fairway van hole 8.

Vijver '6' ligt naast de fairway van hole 14. In de vijverrand is veel heide aanwezig en bijzondere mosjes. Wel is er veel gras en pijpenstrootje aanwezig.

Vijver '7' tenslotte ligt op hole zes van de par-3 baan. Bij deze vijver groeit kleine zonnedaauw.

Gewenste ontwikkeling

In stand houden van de staat van de vijver tussen hole 17 en 18 (nummer '1').

De vijvers in het terrein van de voormalige eendenmesterij verarmen door regelmatig riet te oogsten. De biodiversiteit in de randen verder vergroten. Gewenste soorten laten staan en overige (bijvoorbeeld pitriet) maaien. Voor de biodiversiteit (larven etc.) zijn vissen niet bevordelijk. Dus zeker geen vis uitzetten.

De vijver bij hole 14 (nummer '6') beheren door met beleid gras en pijpenstrootje te maaien.

Beheermaatregelen

Optie is om een steile wand te creëren voor ijsvogel, bij vijver hole 3 of hole 4 aan westrand. Een dergelijke steile wand kan ook elders op de baan worden gerealiseerd; dit hoeft niet in directe nabijheid van water. Geborgd moet worden dat roofdieren als vos en kat er niet bij kunnen komen. Zo'n wand vergt wel regulier jaarlijks onderhoud. De wenselijkheid van een dergelijke wand moet nog nader worden afgewogen.

Bij hole 3 staat in de vijverrand nu mooi havikskruid. Eventueel vermeerderen door te scheuren en uit te plaatsen. Omstandigheden optimaliseren door er omheen te maaien.

In dit stuk zit een mooie gradiënt in de rand van de vijver. Af en toe open maaien.

HEIDEGEBIEDEN

Huidige situatie

Er zijn twee grotere heidegebieden op de baan aanwezig, paars gemarkeerd in de volgende afbeelding. Verder staan op veel plaatsen door de hele baan kleinere plukken heide. De heide staat er goed bij. Er wordt beheer toegepast door zeer incidenteel te stukken te plaggen en door opschot van bomen te verwijderen. Plaggen van heide is alleen aan de orde bij sterk vergraste stukken en levert dan mooiere paarse heide. De heide is momenteel zeer vitaal en

hoeft niet geplagd te worden.

Heidegebieden op de baan. Er zijn twee grotere gebieden (paars gemarkeerd). Daarnaast staat er verspreid over de baan heide langs de bosranden.

Gewenste ontwikkeling

Heide is een zeer passende begroeiing op de baan en zorgt voor nectar voor insecten. Verder stimuleren van ontwikkeling van heide is gewenst.

Er staan op de baan ook meerdere jeneverbessen. Dit is een mooie passende plant in dit terrein. Jeneverbes kiemt moeilijk. Beheer richten op verdere verspreiding van de jeneverbes. Dit vergt nog nadere uitwerking.

Ook andere inheemse struiken passen goed in dit landschap. Soorten die nectar opleveren dragen bij aan een rijker insectenleven daardoor soortenrijkdom, ook van vogels. Brem en vuilboom zijn hier goed voorbeeld van.

Beheermaatregelen

Voortzetten van het beheer door opschot van bomen te verwijderen en zeer incidenteel plaggen en maaien van de heide. Berk kan goed bestreden worden door in het voorjaar af te zagen. Bloedt dan dood. Beheer verder:

- af en toe een stukje maaien.
- pijpestrootje wegmaaien.
- braam verwijderen met wortel en al.
- jeneverbes eventueel stekken.
- brem planten. Is mooi, vooral in de bloei, inheems en zorgt voor nectar.

OPEN GEBIEDEN ('VISTA'S')

Huidige situatie

In het stukje bos tussen hole 8 en holes 3 en 4 zijn twee 'vista's' gemaakt. Doel hiervan is om optisch de harde grens tussen het oude deel van de golfbaan in het bos en het nieuwe deel van de golfbaan op de voormalige eendenmesterij weg te nemen. Door de afstand waarop deze vista's liggen vanaf de tee vanaf hole 8, zijn deze gebieden in het spel bij de afslag en

bij de tweede of derde slag.

Er zijn twee open gebieden (paars gemarkeerd), vista's aangelegd in het bos om meer eenheid te creëren in aanzicht van de oude holes in het bos (hole 8) en de nieuwere holes op de voormalige eendenmesterij (holes 3 en 4).

De vista's ontwikkelen zich goed. Er is heideontwikkeling. Wel staat er nog veel braam en is er opschot van bomen, onder andere vuilboom, berk en grove den.

Gewenste ontwikkeling

De vista's zijn onderdeel van het spel en worden met beleid gemaaid. Doel is om de diversiteit in de gebieden te vergroten. Heide is een zeer passende begroeiing op de baan en zorgt voor

nectar voor insecten. Verder stimuleren van ontwikkeling van heide is gewenst. Kleine struiken zijn prima en worden ook gestimuleerd. Opschot van bomen moet worden verwijderd. Ongewenste grassen (onder andere pijpestrootje) weghalen. Omdat de gebieden in het spel komen, moet ook braam worden verwijderd met wortel en al.

Er staan op de baan ook meerdere jeneverbessen. Dit is een mooie passende plant in dit terrein. Jeneverbess kiemt moeilijk. Beheer richten op verdere verspreiding van de jeneverbess.

Ook andere inheemse struiken passen goed in dit landschap. Soorten die nectar opleveren dragen bij aan een rijker insectenleven daardoor soortenrijkdom, ook van vogels. Brem is hier goed voorbeeld van.

Beheermaatregelen

Het beheer van de open gebieden komt grotendeels overeen met het beheer van de heidegebieden.

Voortzetten van het beheer door opschot van bomen te verwijderen en plaggen en maaien van de heide. Berk kan goed bestreden worden door in het voorjaar af te zagen. Bloedt dan dood. Beheer verder:

- af en toe een stukje maaien.
- pijpestrootje wegmaaien.
- braam verwijderen met wortel en al.
- jeneverbess eventueel stekken.
- brem planten. Is mooi, vooral in de bloei, inheems en zorgt voor nectar.

Gericht beheer is gewenst door om de heide heen maaien. Eventueel stroken maaien en heidestrooisel opbrengen. Plaggen is ook erg goed. Humus moet er af. Vuilboom en lijsterbess staat er nu al in behoorlijke hoeveelheden. Een deel hiervan kan blijven staan. Bloeien mooi en zijn door de bessen erg goed voor insecten en vogels. Eventueel met bosmaaiers pijpenstrootje er tussenuit maaien. Heide, vuilboom en lijsterbess dan wel laten staan. Ingrijpen is wel nodig.

ZAND

Huidige situatie

Er zijn drie open zandterreinen op de baan, geel-bruin gemarkeerd in de volgende figuur. Bij hole 12 is er ook een zandgebied, maar dit ligt in het spel en wordt daarom beheerd als

onderdeel van de hole.

De zandgebieden worden open gehouden door met enige regelmaat de terreinen te woelen.

Gewenste ontwikkeling

De zandterreinen zijn nu te kunstmatig. Het beheer kan minder intensief. Jeneverbes stimuleren, maar jeneverbes kiemt moeilijk. Ondersteuning nodig om uit te breiden. In de overgangsranden naar rough is buntgras mooi en goed.

Beheermaatregelen

Beheer aanpassen door minder frequent te woelen. Dit kan waarschijnlijk terug naar 1x per jaar opruwen. En dan niet alles in 1 keer, maar bijvoorbeeld 1/3e deel van het gebied per jaar. Daarbij vooraf opschot van jeneverbes markeren en dat laten staan. Jeneverbes kan spontaan

opkomen in de zandvlaktes. Specifieke stukken die niet in het golfspel komen aanwijzen als 'kraamkamer' voor jeneverbes, bijvoorbeeld op het zand tussen hole 10 en 17. Ook moet goed gelet worden op verjonging rond al aanwezige struiken en die goed te koesteren.

Het zand langs hole 6 is onderdeel van het golfspel waarbij begroeiing ongewenst is.

Braam op zandterreinen verwijderen, met wortel en al (handmatig).

ONDERGROEI IN BOS

Huidige situatie

Delen van de ondergroei zijn mooi en zijn niet hinderlijk in het golfspel. Maar grote delen van de ondergroei zijn eenzijdig ontwikkeld, vooral met braam. Braam is weliswaar aantrekkelijk voor natuurontwikkeling, maar zeer hinderlijk voor het golfspel.

Gewenste ontwikkeling

Stimuleren van meer diversiteit in de ondergroei. Denk aan bijvoorbeeld vingerhoedskruid.

Braam is goed voor de natuurontwikkeling. Braam levert bessen en nectar voor vogels en insecten. Braam levert ook goede beschutting voor vogels, vlinders en insecten. Braam is wel erg hinderlijk voor het golfspel. Dat betekent dat plaatsen die in het spel komen, ook bij afzwaaiende ballen, wel vrijgehouden of vrijgemaakt moeten worden van braam. In bosranden langs de holes moet braam in ieder geval worden verwijderd.

Beheermaatregelen

Braam in het bos op plaatsen die in het spel komen wegmaaien. Braam in de randen langs de holes verwijderen. Op plaatsen die niet in het spel komen braam laten staan voor de natuurontwikkeling.

BIJLAGE 1 - INVENTARISATIELIJST PLANTEN

Met dank aan Evert Ruiter, Bureau Alcedo Natuurprojecten

	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Rode lijst
1	Duizendblad	Achillea millefolium	
2	Slanke waterweegbree	Alisma lanceolatum	
3	Grote waterweegbree	Alisma plantago-aquatica	
4	Look-zonder-look	Alliaria petiolata	
5	Madeliefje	Bellis perennis	
6	Struikheide	Caluna vulgaris	
7	Voorjaarszegge	Carex caryophylla	Kwetsbaar
8	Blauwe zegge	Carex panicea	
9	Snavelzegge	Carex rostrata	
10	Rankende helmbloem	Ceratocapnos claviculata	
11	Speerdistel	Cirsium vulgare	
12	Lelietje van dalen	Convallaria majalis	
13	Canadese fijnstraal	Conyza canadensis	
14	Buntgras	Corynephorus canescens	
15	Brem	Cytisus scoparius	
16	Wilde peen	Daucus carota	
17	Vingerhoedskruid	Digitalis purpurea	
18	Kleine zonnedauw	Drosera intermedia	
19	Smalle stekelvaren	Dryopteris carthusiana	
20	Harig wilgenroosje	Epilobium hirsutum	
21	Brede wespenorchis	Epipactis helleborine subsp. helleborine	
22	Dopheide	Erica tetralix	
23	Koninginnekruid	Eupatorium cannabinum	
24	Schermhavikskruid	Hieracium umbellatum	
25	Wilde hyacint	Hyacinthoides non-scripta	
26	Waternavel	Hydrocotyle vulgaris	
27	Sint-Janskruid	Hypericum perforatum	
28	Gewoon biggekruid	Hypochaeris radicata	
29	Klein springzaad	Impatiens parviflora	
30	Gele lis	Iris pseudacorus	
31	Pitrus	Juncus effusus	
32	Kleine leeuwentand	Leontodon saxatilis	
33	Rolklaver	Lotus corniculatus	
34	Wolfspoot	Lycopus europaeus	
35	Penningkruid	Lysimachia nummularia	
36	Watermunt	Mentha aquatica	
37	Pijpenstrootje	Molinia caerulea	
38	Moeras-vergeet-mij-nietje	Myosotis scorpioides	

	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Rode lijst
39	Teer vederkruid	Myriophyllum alterniflorum	Kwetsbaar
40	Gele plomp	Nuphar lutea	
41	Witte waterlelie	Nymphaea alba	
42	Waterlelie spec.	Nymphaea spec.	
43	Koningsvaren	Osmunda regalis	
44	Echt bitterkruid	Picris hieracioides	
45	Fijne waterranonkel	Ranunculus aquatilis	
46	Grote boterbloem	Ranunculus lingua	
47	Kruipende boterbloem	Ranunculus repens	
48	Braam	Rubus fruticosus	
49	Schapenzuring	Rumex acetosella	
50	Mattenbies	Schoenoplectus lacustris	
51	Blaassilene	Silene vulgaris	
52	Canadese guldenroede	Solidago canadensis	
53	Vogelmuur	Stellaria media	
54	Witte klaver	Trifolium repens	
55	Klein hoefblad	Tussilago farfara	
56	Grote lisdodde	Typha latifolia	

	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Rode lijst
	Grove den	Pinus sylvestris	
	Amerikaans krentenboompje	Amelanchier lamarckii	
	Japanse lork	Larix kaempferi	
	Zomereik	Quercus robur	
	Ruwe berk	Betula pendula	
	Douglasspar	Pseudotsuga menziesii	
	Lijsterbes	Sorbus aucuparia	
	Hulst	Ilex aquifolium	
	Sporkehout	Rhamnus frangula	
	Wilg	Salix spec.	
	Zwarte els	Alnus glutinosa	
	Fijnspar	Picea abies	
	Jeneverbes	Juniperus communis	Gevoelig